

ЕФЕКТИ ЧЕТВРТЕ ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ НА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗЕЛЕНО ОСИГУРАЊЕ

Милош Стојановић¹ Горан Стојановић² Јасмина Глигорјевић³ Соња Бецић⁴

Резиме: Револуције у свету доводе до низа промена које имају огромни утицај на привредни и уопште друштвени живот, на свим нивоима почев од локалног, па до глобалног нивоа. Четврта индустријска револуција, односно Индустрија 4.0, како се веома често назива подразумева све већу синергију између биолошких, дигиталних и физичких технологија, а која ће променити начин бивствовања човека на планети земљи. Индустријска револуција, као што смо у досадашњем излагању могли да уочимо је донела многе користи развоју целокупног света, али су бројни проналасци и њихова употреба имали утицаја на смањење квалитета животне средине. Све већи ниво загађења и смањења квалитета заједничких ресурса, наметнуо је потребу за другачијим моделом развоја, који кроз све елементе прожима и потребу да се заштите заједнички ресурси, односно да се нађе склад између економског, технолошког и еколошког развоја друштва. Све ово имало је утицаја и на сектор осигурања и на појаву такозваног зеленог осигурања.

Кључне речи: одрживи развој, индустријска револуција, осигурање

EFFECTS OF THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND GREEN INSURANCE

Abstract: Revolutions in the world lead to a series of changes that have a huge impact on economic and social life in general, at all levels from the local to the global level. The fourth industrial revolution, or Industry 4.0, as it is often called, implies a growing synergy between biological, digital and physical technologies, which will change the way man lives on planet earth. The industrial revolution, as we have seen in the previous presentation, has brought many benefits to the development of the whole world, but numerous inventions and their use have had an impact on reducing the quality of the environment. The increasing level of pollution and reduction of the quality of common resources has imposed the need for a different model of development, which permeates all elements and the need to protect common resources, ie to find harmony between economic, technological and environmental development of society. All this had an impact on both the insurance sector and the emergence of so-called green insurance.

Key words: sustainable development, industrial revolution, insurance

1. УВОД

Основна парадигма развоја готово свих земаља света данас је концепт одрживог развоја. Овај концепт је као развојна парадигма прихваћен 1990. године од стране европских земаља, док је на нивоу света прихваћен 1992. године [1]

Индустријска револуција је донела многе користи развоју целокупног света, али су бројни проналасци и њихова употреба имали утицаја на смањење квалитета животне средине. Све већи ниво загађења и смањења квалитета заједничких ресурса, наметнуо је потребу за другачијим моделом развоја, који кроз све елементе прожима и потребу да се заштите заједнички ресурси, односно да се нађе склад између економског, технолошког и еколошког развоја друштва.

С обзиром да је концепт одрживог развоја изузетно значајан указаћемо на његове основне карактеристике, али потом и на тзв. зелено осигурање и везу одрживог развоја са осигурањем, што и јесте тематика овог рада.

¹ Доцент, Факултет примењених наука, Ниш, milos.s87@hotmail.com

² Ванредни професор, Факултет примењених наука, Ниш, e-mail: goran.stojanovic@fpn.rs

³ Редовни професор, Факултет примењених наука, jasmina.gligorjevic@fpn.rs

⁴ Доцент, Факултет примењених наука, Ниш, Sonja.becic@fpn.rs

2. КОНЦЕПТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Концепт одрживог развоја сагледава се кроз економски, социјални и еколошки аспект. Услед континуиране потрошње ресурса у циљу побољшања услова савременог начина живота што подразумева стални економски раст, смањење сиромаштва и стални развој усавршавања, иновативности и технолошког развоја појавила се потреба за спознајом принципа одрживог развоја који су постали основа елемената развојних политика и стратегија које свака држава формулише и спроводи. Одрживи развој подразумева тежњу одржавању осим економске ефикасности и квалитетнијим и ефикаснијим начинима искоришћавању ресурса, унапређењу квалитета живота и смањењу новоа загађења. Важна тема данашњице која обухвата успостављање неопходне равнотеже економског развоја, технолошких достигнућа и заштите животне средине дефинисана је Националном стратегијом одрживог развоја.

Свет се недвосмислено налази на прекретници у одабиру начина којима се стварају и дистрибуирају вредности у економском, политичком и друштвеном систему. Ради превазилажења препрека и правилног одабира начина дошло је до стварања нових технологија. Комбинацијом нових технологија са дигитализацијом, ствара се покретачки ефекат IV индустријске револуције. Сходно томе, слободно се може рећи да IV индустријску револуцију карактерише настанак нових технологија као и нових промена у самој структури друштва [2].

Четврта индустријска револуција са собом носи бројне изазове. Један од истакнутијих изазова односи се на убразани развој иновативних технологија. Новине које на тај начин настају остварују утицај на људску цивилизацију, пре свега у погледу привредног развоја. Иновативности које доноси четврта индустријска револуција ослањају се на стабилној и брзој преносивој интернет конекцији, високоефикасним сензорима и вештачкој интелигенцији.

У научним круговима често се воде полемике о утицајима IV индустријске револуције тако да се у томе издвајају две струје. Једни од аутора истичу да IV индустријска револуција може изазвати вишеструке беневите на глобалном економском плану, док су други заговорници хипотезе да глобална економија успорава [3]. Заговорници хипотезе успоравања глобалне економије, за сада су у предности, јер се истиче дефлаторни утицај, који је поткрепљен чињеницама да је глобална економија пре кризе 2008. расла за 5% годишње, док је данашњи раст глобалне економије 3% [2].

Било да се ради о заговорницима хипотезе успоравања глобалне економије, која настаје услед индустријске револуције, или пак да су то заговорници хипотезе да индустријска револуција генерише вишеструке беневите на глобалном економском плану, сви се у једној констатацији слажу. Природни извори и здрава животна средина основ су за достигнућа и позитивне промене у свим сферама друштва. Да термин одрживи развој значи побољшање квалитета живота, без нарушавања еколошке равнотеже и уз способност регенерације екосистема, када је максимално оптерећење животне средине [4].

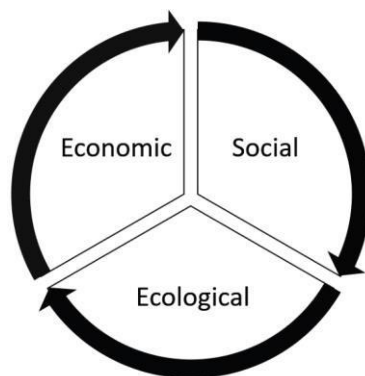
Према Брунтлендов-у одрживи развој подразумева два приступа: потребе и ограничења. Приступ потребе односи се на постизање бројних достигнућа која имају за циљ побољшање квалитета живота и задовољавање потреба савременог човека у циљу подизања животног стандарда. Приступ ограничења односи се на подизање свести о савесном и дугорочном коришћењу ограничених природних ресурса са циљем да се не угрози њихова примена у будућности од стране будућих генерација [5]. Међутим, услед све веће брзине појављивања технолошких открића, самим тим и наступањем индустријске револуције, постоје индиције да се у целини промени приступ термину одрживог развоја. Те се сходно томе јављају и савремени концепти одрживог развоја.

У складу са различитим концептима одрживости, могу се за савремени концепт одрживог развоја навести три кључне димензије [6]:

- економска,
- еколошка и
- социјална димензија.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

38. Конференција одржавалаца Србије и 1. Конференција напредне технологије у функцији развоја привреде, Врњачка Бања, 01.06. – 03.06. 2022. године

Слика 1- Димензије савременог концепта одрживог развоја [12]

Економска димензија одрживог развоја подразумева континуиран глобални економски раст постизањем економске ефикасности уз мониторинг и контролу потрошње природних ресурса. Одржива производња и рационална потрошња огледа се кроз еколошку, материјалну и енергетску ефикасност.

Еколошка димензија подразумева праћење стања животне средине и промена које настају. С тим у вези посебна пажња се посвећује сегментима заштите и очувања квалитета ваздуха, вода, земљишта и хране. Социјална димензија обухвата борбу против сиромаштва, запошљавање већег броја радника и на тај начин остваривање тежње ка јачању социјалне сигурности друштва уз процену утицаја на животну средину.

Четврта индустријска револуција доноси многе предности, међутим, примена ове нове парадигме подразумева нове изазове и ризике, како за компаније, тако и за друштво у целини. С тим у вези, сви ризици морају бити детаљно анализирани како би се избегли негативни утицаји на економију, социјалну сферу и животну средину. Обзиром да је IV индустријска револуција тек на почетку, анализом ризика се могу предупредити негативни ефекти нових технологија. Уколико пак дође до појаве негативних ефеката, могу се предузети мере којима ће се ублажити штете. Због тога је врло важно спроводити економске, социјалне и технолошке активности у складу са свих 17 циљева одрживог развоја, наведених у Агенди 2030., јер се дешава да врло често кључ успеха једног циља, лежи у сагледавању изазова који су својствени неком другом циљу одрживог развоја. У складу са тим, као крајњи бенефит постизања циљева одрживог развоја добијају се позитивне промене које ће се одразити на нашу планету и њене становнике у глобалу [7].

Анализом ефеката који се постижу применом паметних технологија, које су саставни део четврте индустријске револуције, долази се до закључка да се уз поштовање циљева одрживог развоја, све више развија кружна економија, рационално коришћење природних ресурса, паметно управљање отпадом и енергијом. Наравно, уз примену паметних и напредних технологија, мора се преузети и ризик који може настати из свега напред наведеног, у сегментима који би могли да доведу до повећања јаза између капитално богатијих земаља и земаља у развоју. Може доћи до тога да земље у развоју и сиромашне земље неће моћи да прате трендове богатих земаља, једноставно неће имати средстава за тако велика улагања, која су повезана са напредним технологијама, што даље може резултирати појавом катастрофалних последица по животну средину и друштво у целини. Јер је честа појава у земљама у развоју, које су богате природним ресурсима, да се повећава експлоатација екосистема, зарад постизања социјалног мира (повећање плата и запослености), без додатних улагања у напредне технологије, едукацију и смањење ризика од природних катастрофа. То даље имплицира немогућност пружања адекватних одговора на изазове у окружењу, што је у потпуности повезано са укључивањем одговарајућих финансијских инструмената из међународних оквира у програме деловања [8].

КОНФЕРЕНЦИЈЕ СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

38. Конференција одржавалаца Србије и 1. Конференције напредне технологије у функцији развоја привреде, Врњачка Бања, 01.06. – 03.06. 2022. године

У складу са тим у међународне оквире се у већој мери мора укључити потенцијал социо-економске заштите како би се добио одговарајући одговор на вишеструке ризике. Поред међународних инстанци, заступљеност и развој социо-економске заштите мора кренути упоредо, на локалном и националном плану, јер се само на тај начин може достићи одрживи развој, социјална правда и социјално економска сигурност. Социо-економска заштита се састоји од широког спектра инструмената који се могу искористити ради заштите и подршке популацији која је изложена ризицима од климатских промена и природних катастрофа. Тако да се као један од инструмената јавља и тзв. зелено осигурање. Активности у оквиру овог инструмента су усмерене ка еколошки одрживом окружењу.

3. ЗЕЛЕНО ОСИГУРАЊЕ

Као што смо већ напоменули индустријске револуције су имале утицај на развој свих сфера друштва, а самим тим и на осигурање. Али исто тако је и осигурање, кроз различите видове осигурања од ризика дало повратну спрегу даљем развоју друштва и стварању основа за нове индустријске револуције. Такође, значајан допринос осигурање је дало и кроз акумулацију вишкова новчаних средстава, а која су касније омогућавала преко пласмана на финансијским тржиштима, финансирање великих пројеката, који су имали утицај на даљи развој технике и технологије.

Оно што посебно привлачи пажњу науче јавности, када је свера осигурања у питању јесте веза између осигурања и одрживог развоја. Ова веза је вишеструка и остварује се кроз економску, еколошку и социјалну корелацију између осигурања и одрживог развоја. Већ смо у претходном пасусу објаснили каква је веза између осигурања и економског, односно привредног развоја.

Када тумачимо везу између осигурања и еколошког развоја, ту долазимо до концепта зеленог осигурања. У основи зеленог осигурања је финансијска заштита која обухвата еколошке ризике. При спровођењу ове компоненте уједно се врши промоција одрживог развоја, па из тога произилази уска повезаност одрживог развоја и финансијске компоненте у заједничком напретку [9].

У оквиру „зеленог” осигурања могу се издвојити три категорије које ће адекватно одговорити на изазове широког спектра ризика и могућности у животној средини:

- Прва категорија „зеленог” осигурања је постала доступнија јавности, самим тим и примењивија, доношењем Директиве о одговорности у области заштите животне средине из 2004. године [10]. На тај начин је могуће пружити финансијску заштиту у случају одговорности за штету нанету животној средини, јер се директно примењује принцип Директиве „загађивач плаћа”.
- Друга категорија „зеленог” осигурања пружа финансијску заштиту и повећава отпорност на ризике животне средине који се јављају у оквиру климатских промена и природних непогода.
- Трећа категорија „зеленог” осигурања представља спровођење финансијске заштите уз промотивне активности одрживог развоја и подстицаје за прелазак на економије са нултом или смањеном емисијом гасова са ефектом стаклене баште, као и што економичнијег коришћења природних ресурса.

Зеленим осигурањем се доприноси увођењу иновативних производа на тржиште, у оквиру индустрије осигурања, док је пак са друге стране овај вид индустрије осигурања препознат као значајан институционални инвеститор ради постизања одрживог развоја. [11]

Такође сектор осигурања има велики значај и када је социјална компонента одрживог развоја у питању. Осигурање даје могућност да се имовина која се поседује, уз уплате адекватне прмије заштити од различитих врста ризика. На тај начин се људи штите од великих финансијских губитака до којих може доћи реализацијом осигураних случајева.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

38. Конференција одржавалаца Србије и 1. Конференција напредне технологије у функцији развоја привреде, Врњачка Бања, 01.06. – 03.06. 2022. године

Оно што је још значајно, када је социјална компонента одрживог развоја у питању је и то што се кроз животну осигурање штеди за будућност. Наиме, опште је познато да државне пензије у великом броју земаља нису довољне за задовољење потреба пензионера. Из тог разлога, пензијски фондови пружају могућност да се плаћањем премије код њих оствари право на додатне приходе у виду приватне пензије у познијим годинама. Дакле кроз штедњу за будућност, даје се могућност бољег стандарда, за оне који уплаћују премију и самим тим се обезбеђују средства, која ће људима у пензији омогућити задовољење њихових потреба и тиме обезбедити виши ниво сатисфакције.

4. ЗАКЉУЧАК

На основу изложеног може се доћи до закључка да је осигурање као делатност, значајна компонента одрживог развоја. Одрживи развој као део развојних стратегија готово свих земаља света, има за циљ да за будуће генерације обезбеди исти квалитет ресурса који је на располагању и садашњој генерацији. Одрживом развоју сектор осигурања доприноси кроз финансијску заштиту у случају одговорности за штету нанету животној средини, финансијску заштиту и повећава отпорност на ризике животне средине који се јављају у оквиру климатских промена и природних непогода и спровођења финансијске заштите уз промотивне активности одрживог развоја и подстицаје за прелазак на економију са нултом или смањеном емисијом гасова са ефектом стаклене басте.

5. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Стојановић, М.: *Ефикасност пореза у решавањ еколошких проблема*, Економски факултет у Нишу, Ниш, 2016.
- [2] K. Schwab, *The Fourth Industrial Revolution*, World Economic Forum, Geneva, 2017.
- [3] Li, Y.; Wang, N.; Liu, J.; Hou, X.: *Demystifying neural style transfer*. Being, 2017.
- [4] Ciegis, R.; Ramanauskienė, J.; Martinkus, B.: *The concept of sustainable development and its use for sustainability scenarios*. *Engineering economics*, 62(2), 2009.
- [5] Милутиновић, С.: *Однос одрживости и одрживог развоја*, ТЕМЕ, 2012, 36(2), 597-613.
- [6] Drakulevski, Lj.; Leonid N.; Janeska-Iliev, A.: *Management of a sustainable business model*. *Anali Ekonomskog fakulteta u Subotici*, 33: 177-191. 2015.
- [7] www.rs.undp.org/content/serbia, март 2022.
- [8] United Nation, United Nations Environment Programme, „Sustainable Insurance: The Emerging Agenda for Supervisors and Regulators“, 2017.
- [9] C. Bene, T.; Cannon, M.; Davies, A.; Newsham, T. Tanner, „Social Protection and Climate Change“, OECD publishing, Paris, 2014.
- [10] Новаковић Т.; Јевтић, М.; Тамаш, Т.; Ћосић Ђ.; Поповић Љ.; Лабан, М.: *Осигурање као финансијски инструмент одрживог развоја*, Зборник радова 14. Регионалне конференције „Животна средина ка Европи“ Београд, Србија 2018. „Environment to Europe“ Conference proceedings, Belgrade, Serbia, 2018, str. 80-84.
- [11] <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/148421.pdf>, март 2022.
- [12] Јовановић, С.; Радукић, С.; Петровић-Ранђеловић, М.: *Теоријски и институционални оквир одрживог развоја*, Ниш, Србија, Економски факултет Универзитета у Нишу, 2011.